

ZLATKO KARAČ

ZAGREBAČKI POVIJESNI TRGOVI, PARKOVI I NEKE ULICE

SNJEŠKA KNEŽEVIĆ

HISTORIC SQUARES, PARKS AND STREETS OF ZAGREB

SNJEŠKA KNEŽEVIĆ

A monograph on the urbanity of Zagreb was completed at the time when Zagreb was hit by a strong earthquake. It is dedicated to the squares, parks and streets in the historic nucleus of the city – precisely those public spaces and emblematic buildings that suffered great earthquake damage. So the book was published at the time when it was greatly needed. It is clearly and logically structured according to the spatial entities of the city – Upper Town, Kaptol, Lower Town. Each of this clearly delimited historic zones is supplemented with a 'catalogue' of the thoroughly described and documented public spaces, squares, parks, promenades and selected streets, even the former graveyards transformed into parks. The book contains 35 extensive articles that are interpreted as a chronology of historical and urban studies although these are actually collected and previously published texts.

ArTresor naklada
Zagreb, 2020.

Str. 552, ilustrirano; literatura, životopis, izvori, fotografije, kazalo imena
[30/24 cm; kolor, meki uvez]

Urednica: Katarina Horvat-Levaj
Recenzenti: Željka Čorak, Dragan Damjanović

Fotografije: Franjo Kiš i dr.
Oblikovanje i grafička priprema: Franko Kiš, ArTresor naklada
Lektura i korektura: Rosanda Tometić
Tisak: Tiskara Zelina d.d., Sveti Ivan Zelina

ISBN 978-953-8012-38-9
CIP 001048263 [NSK Zagreb]

Stjecajem okolnosti, upravo u danima nedavnog potresa dovršena je i u tisak predana kapitalna monografija zagrebačkog urbaniteta – knjiga posvećena trgovima, parkovima i bitnim ulicama povijesne jezgre grada – upravo onim javnim prostorima i amblematskim građevinama što su tih dana najviše stradali, pa je ova knjiga došla u pravom trenutku kada je ne samo željena već i doista potrebna.

Zagreb je u proteklih nešto više od stotinjak godina dobio respektabilnu biblioteku urbane povijesti – spomenimo samo najvažnije autore: I. K. Tkalcica, E. Laszowskog, A. Fleischmanna, G. Szaba, F. Buntaka, R. Horvata, D. Hirca, A. Mohorovičića, N. Klaić, O. Maruševski, L. Dobronic, I. Kampuša - I. Karamana, I. Maroevića..., do pisaca popularnih vodiča Modrića i Hudovskog. Ovome nizu iznimno zaslužnih povjesničara, arhitekata i povjesničara umjetnosti od kraja 1980-ih godina zapazanim se akribičnim studijama pridružila i dr.sc. Snješka Knežević, koja se posljednjih desetljeća etablirala kao ključna istraživačica urbanoga razvoja Zagreba, njegove arhitekture i građanske kulture. Uz brojne znanstvene članke, konzervatorske studije i čitke popularizacijske prikaze, autorčina inauguralna monografija velikoga opsega i metodološke slojevitosti bila je *Zagrebacka zelena potkova* (1996.), dok je ova najnovija monografija – iako žanrovski drukčija – njena prostorna ekstenzija i dovršetak jedne velike freske kojom je autorica, kao nitko prije nje, oslikala urbani ambijent i razvojne mijene povijesne jezgre Zagreba.

Knjiga je pregledno i logično strukturirana, po prostornim cjelinama grada – Gornji grad,

Kaptol, Donji grad – pri čemu se u svakoj od tih jasno omeđenih povijesnih zona niže 'katalog' pomno opisanih i dokumentiranih javnih prostora, trgova, parkova, promenada i odabranih ulica, pa i negdašnjih grobalja preuređenih u perivoje, poput Jurjevskog i Rokova. Tek su iznimno zasebna poglavlja dobile neke pojedinačne građevine (npr. katedrala) ili skulpturalni reperti (Marijin stup), a specifično 'poglavljje u poglavlju' u donjogradskoj strukturi čini *Zelena potkova* sa svojih osam perivojnih trgova jedinstvene kompozicijske cjelovitosti.

U knjigu je uvršteno čak 35 opsežnih monografskih tekstova koji se doživljavaju i citaju kao *ab ovo* pisani slijed povijesno-urbanoloških studija, no kako i sama autorica u uvodu ističe – veći je dio tih prikaza tijekom proteklih godina sukcesivno objavljivani u časopisu „Zagreb - moj grad“. Za ovu su prigodu ti tekstovi ujednačeni u načinu elaboracije i opreme, a takvu su redakciju prošle i neke seriozne znanstvene studije dr. Knežević, koje su ovdje rasterećene citatnih referenca, opsežne literature i arhivskih izvora što ih se uvijek može naći u izvornim objavama. To je ponešto drukčiji postupak od onoga koji je autorica primijenila u ranijim svojim knjigama, primjerice u *Zagrebu u središtu* (2003.), *Zagreb: grad, memorija, art* (2013.) i *Zagreb u skarama* (2018.), gdje je bio proveden klasični hrestomatijski princip preuzimanja izvornih objava, pa se te knjige i doimaju kao *zbornici* zasebnih studija, dok se ova velika monografija čita 'linearno' u jednom dahu, kao jedinstvena cjelina.

Na zanimljiv i neposredan način autorica je nazive poglavlja dopunila 'crticom' odvojenim podnaslovima, zapravo ključnim valorizacijskim atributima koji govore zašto je neki primjer bitan, poput: *Trg sv. Marka – prvi gradski trg*, *Jezuitski i Katarinski trg – barokne scene*, *Dolac – izgubljeni dio Kaptola*, *Trg bana Josipa Jelčića – tržiste i salon*, *Trg Petra Svačića – jedini skver*, *Rokov perivoj – od groblja do vila*, *Marijin stup – prvi javni spomenik...* itd.

Kako je to uobičajeno u knjigama dr. Snješke Knežević, osobita pozornost posvećena je vizualnoj građi, ne samo njenoj estetskoj i dokumentarnoj vrijednosti već i obilježnoj tehničkoj perfekciji na kojoj autorica uvijek inzistira. Za nju ilustracije nisu tek 'oprema' knjige, nego stvarni sadržaj, često rječitiji od riječi. Oku ugodan kontrapunkt čine zanimljive, pretežito nepoznate arhivske crno-bijele fotografije staroga Zagreba (dakako i nacrti, te planovi i karte iz brojnih arhiva), uz izbor recentne fotodokumentacije koja se kolornim kadrovima jasno odvajava od povijesne građe. Knjiga je opremljena imeničnim kazalom, popisom izvora i ponešto reduktivnom bibliografijom, svedenom samo na ključne sintezne naslove. Iako se vizualnim dojmom, raskosnom slikovitosti i esejnim diskursom tekstova ova velika monografija naizgled obraca sirojom kulturnoj javnosti i zaljubljenicima u zagrebačku povijest, svi tekstovi u knjizi zapravo su znanstvene studije vrlo potrebne struci, s cvrstom i preciznom faktografijom te provjerenim podacima koji će, uz ostalo, i u budućoj obnovi Zagreba biti neizmjerljivo važni.